

## **ENDERUNLU VASIF (ö.1824)**

**Divan şiirinin daha çok şarkılarıyla tanınan son temsilcilerinden.**

Ömrünün sonlarına doğru şiirlerini gözden geçirdiği, muhtemelen açık saçık olanları nı ve değersiz bulduklarını yaktığı bildirilmektedir. Bu husus İzzet Molla tarafından nazmedilen mezar kitabesinde de dile getirilmiştir. Buna rağmen Vasıf'ın yine de hacimli bir divanının bulunması, onun çok fazla şiir söylemiş bir şair olduğunu ortaya koymaktadır.

**Vasıf, bu edebiyatın şarkı nazım şekliyle en fazla eser veren şairidir.**

Onun başta Nedim olmak üzere Enderunlu Fazıl gibi XVIII. yüzyılda divan şiirinde mahallileşme akımını başlatan şairlerin etkisinde kaldığı görülmektedir. Şöhretini daha çok gazelleri ve özellikle şarkılarına borçlu olan **Vasıf''ın bütün şiirlerinde daima Nedim'e bağlı bir taraf vardır.**

Özellikle şarkılarında neşeli bir ruh hali hâkim olan Vasıf, eski şiir anlayışına göre zaman zaman edep dışı (perde-birunane) şiirler de yazmıştır.

**Şairin tek eseri yazma ve basma nüshaları bulunan mürettep divanıdır.**

Enderunlu Vasıf bazı kasır, köşk ve saray gibi yapılar için **kitabeler de yazmıştır**. Aynı zamanda **iyi bir musikişinas olan Vasıf güfteleri en çok bestelenen şairlerden biridir**. Şarkılarından bir kısmı başta kardeşi Sadullah Efendi ve Zekai Dede Efendi olmak üzere tanınmış musiki üstatları tarafından bestelenmiş olup günümüzde de icra edilmektedir.

**İZZET MOLLA (1786-1829)**

**Divan şiirinin XIX. yüzyıldaki son temsilcilerinden.**

I. Abdülhamid devri kazaskerlerinden Keçecizade Salih Efendi'nin oğlu, Tanzimat devrinin ünlü devlet adamlarından Fuad Paşa'nın babasıdır.

Medrese tahsilini tamamlayıp müderris rüusu alarak ilmiye mesleğine girdi. Rivayete göre içkiye, eğlence ve sefahate düşkünlüğü yüzünden bir müddet sonra müderrislikten

uzaklaştırıldı. Bunun üzerine ümitsizliğe kapılarak intihara teşebbüs ettiyse de bir tesadüf eseri kurtuldu.

Hayata dönmesinden sonra saray kethüdası Halet Efendi ile tanıştı. Bu tanışmadan sonra Bursa müfettişliğine, ardından rikab-ı hümayun kethüdalığına tayin edildi. Halet Efendi ile olan dostluğu sayesinde Galata kadılığına getirildi. 1822'de Halet Efendi'nin görevinden azledilip katledilmesi üzerine, birçoklarının yaptığı gibi saf değiştirip onun aleyhine dönmediği, aksine onu övüp düşmanlarını yerdığı için 27 Şubat 1823'te mansıbı kaldırılmaksızın Keşan'a sürgüne gönderildi.

Sürgünün onuncu ayına doğru Sadrazam Galib Mehmed Paşa'ya sunduğu bir kaside sayesinde 16 Şubat 1824'te affedilerek İstanbul'a döndü.

Mayıs 1828'de, Mora isyanı dolayısıyla Ruslar'a karşı savaş ilan edilip edilmemesinin görüşüldüğü Meclis-i Umumi'de alınan savaş kararına başlangıçta katılmış görünmekle beraber daha sonra savaşa karşı olduğunu açıklayan bir layihayı padişaha sundu. Layihası isabetli görülmediği için idamına karar verilmişken Yasincizade Abdülvehhab Efendi'nin araya girmesiyle bağışlanıp 17 Kasım 1828'de Sivas'a sürgüne gönderildi. Dokuz ay kadar

sonra henüz kırk üç yaşında iken Sivas'ta vefat etti (1829). Zehirletildiği veya bir şekilde katledildiği yolundaki rivayetler, *Hazan-ı Asar* adlı divanında ölüm korkusu ifade eden birtakım beyitlerin varlığı dışında ciddi bir bilgiye dayanmamaktadır.

Gerek divanındaki manzumelerde gerekse mesnevilerinde mahalli renkler ve yerli unsurlar dikkati çekecek derecede çoktur. Esasen onun şiirinin kaynakları arasında **Mevlevilikle nazirecilik geleneği** başta gelmektedir. **Mevlana Celaleddin-i Rumi ve Şems-i Tebrizi'ye büyük hayranlık duyan ve ilhamını geniş ölçüde Mevlevilik'ten alan İzzet Molla** bu tarikata koruyucusu Halet Efendi'nin delaletiyle girmiş olmalıdır. **Hemen bütün gazellerinin makta' beyitlerinde Mevlana'nın adını zikretmesi, onun birçok manzumesini tahmis etmesi. Şeyh Galib'in *Hüsnü Aşk*'ına nazire olarak yazdığı *Gülşen-i Aşk* adlı mesnevisinde Mevleviliğin temelindeki aşk felsefesini anlatmaya çalışması bu tesirle açıklanabilir.**

Manzumelerinde başta divan şiirinin klasik şairleri Nef'i ve Nabi olmak üzere Seyyid Vehbi, Nedim ve Şeyh Galib'in etkisi açıkça görülmektedir. **Bilhassa Şeyh Galib'e onu taklit, tanzir ve hatta bir kısım mazmunlarını aynen alıp tekrar edecek kadar bağlıdır.**

Kendisinden sonra gelen şairler arasında bilhassa **Ziya Paşa üzerinde etkili olan İzzet Molla** birçok yönden onun şiirlerinin başlangıcını teşkil eder. Ziya Paşa, *Harabat* adlı antolojisinin III. cildine İzzet Molla'dan birçok beyit aldığı gibi eserin mukaddimesinde de ondan övgüyle söz etmektedir.

İzzet Molla'nın başka bir yönü de devlet adamlığıdır.

## **ESERLERİ**

**1. Divan-ı Bahar-ı Efkar:** İzzet Molla'nın Keşan sürgününden iki yıl sonra Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'in teşvikiyle tertiplediği ve Mevlana'ya ithaf ettiği, gençlik yıllarına ait şiirlerin yer aldığı divan basılmıştır (Bulak 1255 ).

**2. Divan-ı Hazan-ı Asar:** Şairin Sivas sürgünü sırasında yazmış olduğu şiirlerini topladığı elli üç sayfalık küçük bir divandır. Buradaki gazellerinde daha ziyade yaşadığı hayattan gelen kötümser ruh haliyle birlikte genel anlamda bir karamsarlık hakimdir. Nakşibendi tarikatının kurucusu Bahaeddin Nakşibend'e ithaf edilen eser İzzet Molla'nın ölümünden on iki yıl sonra yayımlanmıştır (İstanbul 1257).

**3. Gülşen-i Aşk:** Şeyh Galib'in ünlü mesnevisi *Hüsn ü Aşk*'ta olduğu gibi sembolik isimlerle ilahi aşkın anlatıldığı bu manzum hikâyenin kahramanları arasında İzzet Molla

bizzat kendisine de yer vermiştir. 290 beyitlik küçük bir mesnevidir. Tasavvufi gayeye varmak için yaşanan meşakkatli maceraları, tardiyyesi, sembolik kişi ve mekânlarıyla *Hüsn ü Aşk*'a nazire olarak yazıldığı anlaşılmaktadır.

**4. Mihnet-keşân:** İzzet Molla'nın Keşan'a sürgüne gönderilişini, orada çektiği sıkıntıları ve affedilip İstanbul'a geri dönüşünü anlattığı sosyal hiciv türünde bir mesnevidir. İzzet Molla eserinde, sadece Keşan'a sürgüne gidişini ve bir yıl boyunca orada çektiklerini anlatmakla kalmamış, bu sırada uğradığı çeşitli yerleri, karşılaştığı ilginç tipleri, zengin bir folklor malzemesini de yazıya geçirmiştir.

**5. Şerh-i Elgaz-ı Ragıb Paşa:** Koca Ragıb Paşa'nın "ayn" harfi üzerine söylemiş olduğu 147 lugaz ve bilmeceyi kısaca şerh eden on varaklık bir eserdir. Dili secilidir.

Şairin başka mensur eserleri de bulunmaktadır.